

Vrouwenbesnijdenis in The Gambia?

Nooit van gehoord!!

Het ontstaan van de documentaire "Geschonden Vrouwen: de tragedie van een traditie" uitgezonden maart 2000 NCRV Dokument.

Vrouwenbesnijdenis in The Gambia? Nooit van gehoord!!

Petra.B.T.W. Simons Lodder

Schrijver: Petra BTW Lodder
Coverontwerp: Petra Simons
ISBN: 9789465127675

© Petra Simons Lodder

Voorwoord.

Ik geloof er nu heilig in dat niets toeval is.

Als ik terugkijk hoe mijn documentaire over vrouwenbesnijdenis tot stand is gekomen, weet ik nu dat iedere keer de juiste persoon op de juiste plaats aanwezig was, die mij leidde tot waar ik gekomen ben. Iedere keer als ik The Gambia bezocht gebeurde er iets waarop ik later kon terugvallen om dit verhaal te maken.

Het was net alsof er een handvol mannetjes en vrouwtjes in een decor gingen staan waar ik toevallig langsliep, aanwezig was of naar toe ging. Allemaal hadden ze stuk voor stuk een functie die ik op dat moment totaal niet begreep en waar ik geen inzicht in had. Bijvoorbeeld de ontmoeting op het vliegveld met de douanebeambte Saihou, de toevallige ontmoeting met twee verpleegsters op weg naar Basse. Of Lamin M. Boge een Gambiaanse rechter die bezeten was van Marabouts en bevriend was met Saihou. Laurens een Hollander, die ik uit verveling ontmoette aan de bar van mijn hotel, zijn vriendin Anita waar hij mij later aan voorstelde en die de zogeheten crux van de film werd, Malick, een lokale bumster, die mijn vriendin versierde en mij in eerste instantie op weg hielp, en de marktvrouwtjes die mijn allereerste ontmoeting regelden over dit preciaire onderwerp.

Het waren allemaal niets met elkaar te maken hebbende cruciale pionnetjes die mij ertoe brachten om een documentaire te maken over vrouwenbesnijdenis in The Gambia met als titel: Geschonden Vrouwen, de tragedie van een traditie.

Zelf heb ik nooit een opleiding in het filmen, interviewen of researchen gehad, wat mij dus tot een autodidact maakt. Wat niet wegneemt dat, wanneer je eenmaal voor iets gaat, deuren geopend worden, paden van kiezels worden ontdaan om daarna een geplaveid pad te mogen bewandelen. Ik heb altijd een zwak gehad voor wat betreft onrecht en wantoestanden. Hiermee impliceer ik niet dat ik vrouwenbesnijdenis veroordeel, maar wel dat ik een heel klein steentje wil bijdragen aan de manier waarop, en hoe dit veranderd kan worden zonder aan lang bestaande rituelen van mensen te komen. Ik pleit er dan ook voor hier wereldwijd aandacht aan te besteden. De ingreep kan op een minimaal beschadigende manier gebeuren. Net zoiets als wij katholieken een plensje water over ons voorhoofd krijgen, zo kan er ook een traditioneel minimaal sneetje aangebracht worden. Ik geef het stokje aan nieuwe schrijvers of filmers door en spreek de wens uit dat misschien over een eeuw de wantoestanden betreffende dit onderwerp de wereld uit zijn. Zelf zal ik het nooit meemaken, maar ik dank nog steeds de twee verpleegsters die mij op dit verhaal hebben gezet, waarmee ik een klein steentje heb kunnen verleggen.

Hoofdstuk 1.

Saihou schiet mijn gedachten binnen als ik terugga in mijn herinnering. Hij is de allereerste pion in een lange reeks van toevalligheden geweest.

Ik was met twee vriendinnen, Helena en Gherina, naar The Gambia gereisd. Zomaar vakantie vieren kon niet, we moesten wat doen vond mijn net bij mij afgestudeerde stagiaire, Helena. Zij stelde voor om haar net afgesloten journalistenopleiding in praktijk te brengen. We besloten een verhaal te maken over de hustlers en bumsters in The Gambia. Iedereen die The Gambia heeft bezocht weet waarover ik het heb. De jongens die je in de toeristencentra op staan te wachten met iedere keer dezelfde zin, namelijk How are you? What's your name en where are you from? Je kunt je eraan ergeren of er een spelletje van maken. De bumsters staan er vooral om bekend dat zij oudere Engelse of Zweedse dames het hof maken. Je ziet vaak een vaal, bleek, rimpelig vrouwtje met een lange, zwarte, gespierde Gambiaan hand in hand over het strand lopen. Een veelgehoorde kreet van bumsters is dan ook: 'love has no age'. Het maakt hen ook niet uit hoe oud de vrouw is, als het maar geld oplevert. Onder de noemer 'love', zijn er op die manier heel wat rijke vrouwtjes ingetuind, denkend dat ze de liefde van hun leven eindelijk hadden ontmoet. Het leek ons wel wat om ons te mengen met zo'n groepje gespierde bumsters.

Je vond ze op het strand in Kotu, iedere dag rondhangend bij dezelfde strandtent. Heel naïef gingen wij bij hen zitten, dronken een kop koffie met hen en het ijs leek snel gebroken. Totdat we openlijk vertelden waar we mee bezig waren, namelijk een verhaal over bumsters in The Gambia maken en dit publiceren in een Hollandse krant. Als door een adder gebeten sprongen ze op en dropen één voor één af. We keken elkaar aan en besloten een andere strategie te volgen. De volgende dag vertelden wij dat we hadden afgezien van een verhaal maar het duurde dagen voordat ze ons geloofden. Op een dag kwam één van de jongens ons vertellen dat ze allemaal bumsters waren, maar zich daarvoor ook schaamden. Van het beetje geld wat het hen opleverde konden ze de huur en het eten betalen. Verder walgden ze van die witte, oude dames. Zelfs het woord haten viel uit hun mond. Zij voelden zich eerder gehusseld, maar ja Engelse ponden en Zweedse kronen waren welkom.

Ik voelde mij als oudste (47 jaar) behoorlijk aangesproken en niet op mijn gemak. Mijn veel jongere vriendinnen (respectievelijk 35 en 36 jaar) gingen daarna op een vriendschappelijke manier met hen om. Ze werden meegenomen naar discotheken en vermaakten zich verder prima. Helena had op haar eigen ontwapenende manier de nodige pittige verhalen uit de bumsters getrokken en had ondertussen een relatie gekregen met haar nieuwe Gambiaanse vriend Malick.

Vaak zat er, van een afstand, een grote blonde Duitser vanaf het strand naar ons te kijken. Deze man woonde al zo'n zes jaar in The Gambia en stond als zonderling bekend. Later zou ik, als gevolg van deze publicatie, nog een vreemde ontmoeting met hem krijgen.

Onze vakantie zat er na een week op. Ik had wat foto's van bumsters met vrouwen kunnen maken. In de bijlage van de Volkskrant werd het verhaal dat geschreven werd door Helena onder de kop: 'Problemen van West Afrikaanse jongeren die hun geluk beproeven' gepubliceerd.

Helena besloot nog een weekje bij haar vriendje in The Gambia te blijven. Gherina en ik gingen met een voldaan gevoel richting vliegveld. Als laatste kwamen wij bij de douane. Een bezwete, glimlachende jongeman in uniform bekeek onze paspoorten aandachtig. Je voelt je nooit lekker tijdens zo'n controle, maar deze man bleef zijn grijs houden. Ook wij ontspannen ons en begonnen een gesprek met hem. Wij waren de laatsten die door de controle gekomen waren, en voordat we het wisten tilde hij zijn desk omhoog en liet hem met een klap weer neervallen. Hij maakte een beweging van 'volg mij', en loodste ons vervolgens door alle controles heen. We voelden ons net VIPS, zeker nadat hij ons tot aan de vliegtuigtrap escorteerde. Iets wat eigenlijk nooit mag op vliegvelden deed ik toch, ik maakte snel wat foto's van hem en beloofde met mijn hand op mijn hart dat ik de volgende keer als ik naar The Gambia kwam, de foto's aan hem

zou overhandigen. Snel werden er adresgegevens uitgewisseld en voordat we het wisten zaten wij prinsheerlijk op de beste stoelen terug naar Amsterdam. De naam van de merkwaardige douanebeambte was Saihou, een kolonel bleek achteraf.

Deze ontmoeting zou mij later op plaatsen brengen en zorgen voor ontmoetingen die ik nooit voor mogelijk zou hebben gehouden.

Hoofstuk 2.

Na een half jaar kregen mijn vriendinnen en ik weer de kriebels. We boekten nu twee weken Gambia. Ik had de foto's laten vergroten en faxte Saihou dat we er aankwamen. Ook deze twee weken stonden in het teken van werk. We wilden Heilige plaatsen bezoeken en ons verdiepen in Marabouts, dit zijn Islamitische, religieuze mannen, die oorspronkelijk uit Noord-Afrika kwamen, en later ook naar West-Afrika en de Maghreb trokken. Deze mannen, door sommigen heilige mannen genaamd, waren genezers, toekomstvoorspellers en wonderdoeners. Zij bedreven witte magie en losten allerlei problemen op, een soort medicijnmannen met een zeer breed werkterrein. Wat we met deze Marabouts wilden doen was nog niet helemaal duidelijk. Ondertussen hadden we een bedrijfje opgericht. Zittend bij de Kamer van Koophandel hadden Helena en ik nog geen idee hoe het ging heten, totdat een moeder met een jongetje, dat een stripboek in zijn handen hield, het pand inkwamen. De hoofdpersoon uit de strip was Tin Tin. Ter plekke verzonnen wij toen de naam Ten Ten Network. Onder deze vlag konden we misschien, als freelancers, meer kansen maken bij kranten of televisieproducenten. Ten slotte wilden wij onze avonturen slijten, zodat we veel konden reizen.

De bumsters op het strand zaten nog steeds bij dezelfde tent waar wij ze hadden achtergelaten. Verschillende toeristen hadden hen de bijlage van de Volkskrant laten zien, waarin het

artikel en de foto's geplaatst stonden en ze voor hen vertaald en voorgelezen. Blijkbaar was het hen goed bevallen want er werd ons geen strobreed in de weg gelegd. Sterker nog, het werden nu gewone jongens die blij waren om te kunnen vertellen over hun eigen gevoelens. Gevoelens die ze uitschakelden wanneer zij zich als bumsters gedroegen.

In de verte zag ik weer mijn lange, Duitse, blonde man zitten.

We vertelden de jongens dat we nu op zoek gingen naar Heilige plaatsen en vroegen of ze ook Marabouts bezochten. Bijna zonder uitzondering knikten ze allemaal van 'ja'!!! Eén ging zelfs zover om zijn broek een klein stukje naar beneden te laten zakken. Je kon een koord zien met daaraan een van leer gemaakt pakketje. Hij vertelde met eerbied dat één van de grote Marabouts dit voor hem had gemaakt. Een stukje van de Koran werd er ingerold, wat uiteindelijk bescherming moest bieden bij steekpartijen of ongelukken. Zo'n leren beschermengel noemen zij een dju dju. Een ander liet een zilveren ring zien met een dichte zilveren knop. Ook hier zat een stukje koran in, begeleid door diverse spreuken. Stuk voor stuk waren ze overtuigd dat hen niets kon gebeuren.

In de avond vertrokken Gherina en ik naar Kololi, Helena achterlatend bij haar vriendje Malick. Bij het restaurant Ali Baba hadden we met Saihou, de douanebeambte afgesproken. Zoals beloofd had ik zijn foto's bij me. In eerste instantie herkenden wij hem niet. Hij droeg een spijkerbroek en een T-shirt in plaats van zijn uniform. Saihou zelf was klein. Naast hem stond voor

ons een onbekende, lange jongeman. Het was vrijdag en hij was gehuld in een lang wit kleed, wat traditioneel door moslims op vrijdag gedragen wordt. Saihou stelde hem voor als zijn jeugdvriend Lamin M'boge.

Lamin gaf ons een stevige hand. Voordat Gherina en ik het wisten zaten wij boven bij Ali Baba in een geanimeerd gesprek met beide mannen. Wij vertelden over onze ervaringen met de bumsters. Dat we nu Marabouts wilden bezoeken viel helemaal in het pulletje, vooral bij Lamin. Inmiddels had, tegenover ons, mijn lange, blonde Duitser van het strand plaats genomen. Zijn haar viel over zijn ogen, maar ik kon zien dat hij mij aandachtig bestudeerde. Op een gegeven moment werd mijn aandacht opnieuw naar hem getrokken. Met felblauwe ogen priemde hij in mijn ogen en maakte met zijn hand, terwijl hij doordringend naar mij keek, een handbeweging langs zijn hals. Het was overduidelijk wat hij daarmee bedoelde, namelijk dat hij mij het liefst de hals wilde doorsnijden. Ik was ontzet. Ik zag dat hij opstond en vertrok. Geschrokken draaide ik mij om naar onze gasten. Het was Saihou ook niet ontgaan. Twee woorden waren genoeg om Saihou op te laten springen. Vanaf de boven railing zagen Gherina en ik hoe Saihou de blonde Duitser in zijn kraag vatte en hem ter plekke arresteerde. Nadat hij hem overgedragen had aan de politie, kwam Saihou weer bij ons zitten. Snel wisselden beide mannen wat woorden in het Madinka. Uiteindelijk richtte Lamine zich tot mij en zei: "maak je geen zorgen, ik verzeker je dat deze man je verder niet meer

lastigvalt”, op mijn vraag hoe hij dat zo zeker wist vertelde deze jongeman doodleuk dat hij het geluk had om een studiebeurs te hebben ontvangen, waarmee hij in Engeland een opleiding tot rechter had kunnen afronden. Hij was nu in dienst van de president die hem in Basse gestationeerd had. Gherina en ik waren perplex. Hij vertelde dat hij voor een voetbalwedstrijd naar de kust was gekomen. ‘s Avonds zou hij met zijn chauffeur weer vetrekken. Hij vroeg of wij nog steeds in Marabouts waren geïnteresseerd en op ons bevestigend ja knikken, stelde hij doodleuk voor om samen in de nacht te vertrekken. Gherina zorgde ervoor dat Helena werd losgerukt van haar vriendje Malick en voordat we het wisten zaten we met een kleine, in de haast ingepakte reistas, in een gouvernementsauto met privéchauffeur op weg naar Basse.

Hoofdstuk 3.

Om 23.00 uur 'avonds zagen we onze nieuwe 'vrienden' terug. In de slecht verlichte straten rondom het gebied van Senegambia stond een witte truck geparkeerd. Het was duidelijk een regeringsauto, zo aan het logo te zien. Gherina, Helena en ik wachtten in het donker op wat er komen zou. Niet veel later verschenen Saihou en Lamin met een voor ons onbekende man. Het bleek Lamin's privéchauffeur te zijn. Wij worstelden ons de cabine in. Bij de plaatselijke supermarkt hadden we nog gauw een landkaart gekocht om op z'n minst te zien waar we heen zouden gaan. Tot onze verbazing en schrik legde de chauffeur zijn pistool in het dashboardkastje, waar ook een blinkend lemmet van een mes ons toescheen. "Is dat allemaal nodig"? vroeg één van ons. Lamin antwoordde dat wanneer ze een dier aanreden, het was ten slotte nacht, ze het ter plekke konden afmaken en meenemen naar huis, waar het op het menu zou komen te staan. Het geweer diende ter beveiliging van hem.

De chauffeur had een zeer eigenaardige manier van rijden. Iedere keer deed hij zijn lichten uit en was het pikkedonker. Ik ben van nature toch al een meerrijder, dus je kunt je voorstellen hoe ik mij hieronder voelde. Tegen het ochtendgloren bereikten wij Basse, een totaal ander gebied dan de kust. Opmerkelijk was dat alle bomen aan de onderkant wit geverfd waren. De auto stopte voor een huis dat van steen was gebouwd. Dit was het gouvernementshuis speciaal voor gasten.

Toen we binnenkwamen moesten we wel even diep ademhalen. We kregen een kamer met één bed, waarvan je het groezelige laken thuis nog niet eens als stofdoek zou willen gebruiken. Het matras zat vol deuken en bloedspetters. Maar we waren zo moe van de reis en de indrukken dat het ons op dat moment allemaal niet meer kon schelen. Onze in de haast meegebrachte handdoeken dienden als laken. Lamin en Saihou namen afscheid. Lamin ging naar zijn huis waar zijn vrouw en kind op hem wachtten. Overdag zou hij ons weer ophalen en meenemen.

Na wat gerust te hebben stonden we op en zat Lamin ons alweer in de ontvangstkamer op te wachten. Hij nam ons mee naar zijn huis en zijn mooie vrouw Adje, die uiterst vriendelijk was en haar driejarige dochtertje op haar arm had. Gelukkig kregen we ontbijt in de vorm van havermoutpap. Niet veel later kwam Lamin's chauffeur binnen. Lamin wenkte ons en vroeg of wij het leuk vonden om met hem de rivier over te steken. Hij moest de dorpen af om belastinggeld te innen, één van zijn taken naast de rechtspraak, in zijn gebied. Wij waren moe maar verder overal voor in en niet veel later zaten wij weer in onze, inmiddels vertrouwde, truck. Terwijl we door bochtige straatjes reden pikten wij twee mannen op. Eén was blind en wurmde zich tussen ons in. De ander ging in de laadbak zitten, met een indrukwekkend geweer, ook dit weer ter bescherming van Lamin. Het was een eind rijden over hobbelige, onverharde wegen. Om ons heen zagen we alleen nog maar hutten staan. De enige luxe was een plek om houtvuur te maken met de

bijbehorende kooktoestellen. Op een gegeven moment deed ik wat Nivea op mijn gezicht. De blinde man reageerde meteen door te zeggen dat hij een zeer exclusieve crème rook. Ik liet hem maar in de waan, pakte zijn vinger en liet hem ook een lik uit mijn potje nemen.

Inmiddels waren wij in een dorp aangekomen. De dorpingen vlogen heen en weer bij het zien van de auto en er werd snel een kring gemaakt. De dorpsoudsten werden door Lamin met alle egards begroet. In een taal die wij niet verstonden werden verschillende zaken uitgewisseld. Uiteindelijk ging de hand van de dorpsoude onder zijn gerafelde hemd en pakte hij een leren buideltje. Eén voor één werden de nodige dalassi's uitgeteld. Mijn blinde medepassagier kon dus niet zien, maar wel goed voelen en tellen, en was zelfs als boekhouder aangesteld.

Niet veel later was het ritueel klaar, en werden wij uitgezwaaid door deze vriendelijke mensen.

Op deze manier hebben wij de hele dag bij verschillende stammen doorgebracht. Een bijzondere ervaring die ik voor geen goud had willen missen. Gherina en Helena hadden zin om verder het land in te trekken om Heilige plaatsen te bezoeken, maar ik voelde mij niet helemaal lekker, waarschijnlijk door mijn doorwaakte nachtrit en onvoldoende eten en vooral drinken. De volgende ochtend besloot ik terug te gaan naar de kust. Lamin vond het spijtig, want hij had ons graag bij zijn Marabouts gebracht. Ik vond het ook spijtig, toen nog niet wetend dat ons volgende bezoek aan The Gambia ons via een

busreis weer naar Basse en Lamin zou brengen. Een niet helemaal onbelangrijk detail was, dat tijdens die reis het eerste idee tot het maken van een documentaire over vrouwenbesnijdenis in The Gambia ontstond.